

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Спеціальність 073 «Менеджмент»

Допускається до захисту.

Зав. кафедри менеджменту
докт. економ. наук, професор

 Ю. С. Гринчук

« 18 » листопада 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ
КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ (НА МАТЕРІАЛАХ ФГ «НИВА»,
ЗОЛОТОНІШСЬКОГО РАЙОНУ, ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Виконав: Кучеренко Андрій Володимирович

Керівник: доцент Шемігон Олександр Іванович

Рецензент Зубченко В.В.

Я, Кучеренко Андрій Володимирович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу магістра виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Затверджую.

гарант ОПП «Менеджмент»

професор Ю. С. Гринчук

«03» листопада 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра
Кучеренка Андрія Володимировича

Тема: «Напрямки забезпечення конкурентоспроможності фермерських господарств в умовах загострення конкурентної боротьби (на матеріалах ФГ «Нива» Золотоніського району, Черкаської області)».

Перелік питань, що розробляються в роботі: розкрити теоретичну сутність категорій конкуренції та конкурентоспроможності; охарактеризувати стан та тенденції розвитку конкурентного середовища аграрних підприємств України; дослідити особливості та основні напрямки підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств;

Дослідити виявити організаційно-економічні особливості функціонування ФГ «Нива». Охарактеризувати методи забезпечення конкурентоспроможності господарства. Сформулювати пропозиції щодо можливих шляхів підвищення конкурентоспроможності досліджуваного господарства.

Вихідні дані: закони України, правові та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, матеріали Міністерства економіки та Державного комітету статистики України, опубліковані дані галузевих статистичних досліджень, звітні матеріали ФГ «Нива», монографічні і періодичні українські та зарубіжні видання.

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Період виконання	Відмітка про виконання
Огляд літератури	листопад, 2023, січень 2024	виконано
Теоретико-методична частина	лютий-квітень 2024	виконано
Аналітична частина	травень-червень 2024	виконано
Рекомендаційна частина	липень-серпень 2024	виконано
Оформлення роботи	вересень 2024	виконано
Перевірка на плагіат	жовтень 2024	виконано
Попередній розгляд на кафедрі	жовтень 2024	виконано
Подання на рецензування	листопад 2024	виконано

Керівник:

доцент О. І. Шемігон

Здобувач:

А. В. Кучеренко

Дата отримання завдання «03» листопада 2023 року

АНОТАЦІЯ

Кучеренко А. В.

НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ

(на матеріалах ФГ «Нива» Золотоніського району Черкаської області)

Досліджені теоретичні, методичні та практичні аспекти забезпечення конкурентоспроможності фермерських господарств. Зазначено, що сільськогосподарські підприємства України функціонують у складному та динамічному конкурентному середовищі. Значна диференціація сільськогосподарських підприємств породжує ситуацію, при якій малим сільськогосподарським підприємствам, зокрема фермерським, складно конкурувати із великими аграрними підприємствами, особливо, агрохолдингами, які зосередили у своїх руках десятки, тисяч гектарів земель.

Виявлені застосовувані у фермерському господарстві «Нива» методи конкурентної боротьби, спрямовані на мінімізацію витрат на вирощування сільськогосподарських культур та участь у державних програмах підтримки фермерських господарств.

Запропоновані напрямки підвищення конкурентоспроможності досліджуваного підприємства через вирощування нішевих культур та участі у фермерській кооперації.

Кваліфікаційна робота магістра містить 67 сторінок комп'ютерного тексту, 21 таблицю, 3 рисунки, список використаних джерел із 52 найменувань.

Ключові слова: конкурентоспроможність, фермерські господарства, напрямки підвищення.

ANNOTATION

Kucherenko A.

DIRECTIONS FOR ENSURING FARMS COMPETITIVENESS IN THE INCREASING COMPETITION CONDITIONS

(based on the materials of Nyva Farm Zolotonisky district Cherkasy region)

The theoretical, methodical and practical aspects of ensuring the competitiveness of farms are studied. It is noted that agricultural enterprises of Ukraine operate in a complex and dynamic competitive environment. Significant differentiation of agricultural enterprises creates a situation in which it is difficult for small agricultural enterprises, in particular farming enterprises, to compete with large agricultural enterprises, especially agricultural holdings, which have concentrated in their hand's tens of thousands of hectares of land.

Were revealed, aimed at minimizing the costs of growing agricultural crops and participating in state programs to support farms.

Proposed ways to increase the competitiveness of the enterprise under study through the cultivation of niche crops and participation in a farmer's cooperative.

Master's qualification work contains 67 pages of computer text, 21 tables, 3 figures, a list of used sources with 52 names.

Key words: competitiveness, farms, areas of improvement.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	5
1.1. Теоретична сутність конкуренції та конкурентоспроможності підприємств.....	5
1.2. Стан та тенденції розвитку конкурентного середовища аграрних підприємств України.....	11
1.3. Особливості формування конкурентного середовища фермерських господарств.....	18
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФГ «НИВА».....	24
2.1. Організаційно-економічна характеристика ФГ «Нива».....	24
2.2. Стан та методи забезпечення конкурентоспроможності ФГ «Нива»..	34
Висновки до розділу 2.....	40
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФГ «НИВА».....	42
3.1. Реалізація концепції ринкової ніші як спосіб підвищення конкурентоспроможності ФГ «Нива».....	42
3.2. Розвиток фермерської кооперації у системі механізмів зміцнення конкурентоспроможності фермерських господарств.....	48
Висновки до розділу 3.....	57
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вініченко І. І. Конкуренція: сутність та концепції дослідження. *Економіка та держава*. 2015. № 10. С. 8-10.
2. Світові макроекономічні дослідження. URL: http://www.nauka.kushnir.mk.ua/makroekonomika/gdp/gdp_ukraine.html
3. Крисько Ж. Л. Сутність конкурентоспроможності через вивчення природи конкуренції. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2018. Вип. 22. С. 22-26.
4. Волошин А. В. Характеристика конкурентоспроможності та визначення її сутності. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No4/83.pdf>.
5. Про захист економічної конкуренції : Закон України № 2210-III від 11.01.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
6. Форми конкуренції та типи ринкових ситуацій. URL: <https://studies.in.ua/bzakon/112-48-formi-konkurencyi-ta-tipi-rinkovih-situacy.html>
7. Сутність та функції конкуренції. URL: <https://studies.in.ua/bzakon/96-45-sutnst-ta-funkcyi-konkurencyi.html>
8. Зінчик С. М., Момот О. М. Поняття конкурентоспроможності як економічної категорії суспільного розвитку. URL: http://www.confcontact.com/20130214_econ/1_zinchik.htm
9. Серединська В. М., Загородна О. М. Конкурентоспроможність продукції: значення та сфера застосування. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Вип.4. С. 93-98.
10. Бурачек І. В., Біленчук О. О. Конкурентоспроможність продукції підприємств: сутність, методи оцінки та зарубіжний досвід управління. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 14. С. 288-293.
11. Желуденко К. В. Сутність та фактори конкурентоспроможності продукції підприємств України. *Інтелект XXI століття*. 2017. №1. С. 66-71.
12. Клименко С. М., Дуброва О. С., Барабась Д. О., Омеляненко Т. В., Вакуленко А. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства. К. :

КНЕУ, 2006. 527 с.

13. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.

14. Шевченко О. Л. Якість і конкурентоспроможність продукції, їх місце в стратегії маркетингу. *Стратегія економічного розвитку України: наук. зб.* Вип. 4 / Відп. ред. О.П. Степанов. К. : КНЕУ, 2001. С. 208–216.

15. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2008. 570 с.

16. Франів І. А., Коваль Л. М., Русин-Гринник Р. Р. Теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 3, Т. 1. С. 149–154.

17. Мокій А. І. Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону : монографія. Львів : Ліга Прес, 2010. 488 с.

18. Скиба Г. І. Характеристика конкурентного середовища підприємства та його основні елементи. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/8.1/310.pdf>

19. П'ять сил Портера (Porter's Five Forces). URL: <https://www.maxzosim.com/porters-five-forces/>

20. Волкова Н. В., Кононенко О. І., Кравченко Т. В. Сутність та особливості формування конкурентоспроможності та економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Економіка та управління*, 2022. Вип. 68. С. 89 -93.

21. Сільське господарство України у 2020 році: статистичний збірник. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/09/zb_sg_20.pdf

22. Сільське господарство України у 2021 році: статистичний збірник. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_sg_zb.htm

23. Статистичний щорічник України за 2022 рік. К.: Держстат України, 2023. 387 с.

24. Цінове просідання до 30 %, або з чим заходять аграрії у новий

маркетинговий рік. URL: <https://agroportal.ua/publishing/analitika/cinove-prosidannya-do-30-abo-z-chim-zahodyat-agrariji-u-noviy-marketingoviy-rik>

25. Ціни на зернові в Україні у 2023 році – що і чому впливає на вартість пшениці. URL: <https://progroshi.news/news/ekonomika/cini-na-zernovi-v-ukrajini-u-2023-roci-shcho-i-chomu-vplivaye-na-varnist-pshenici-7592.html>

26. Ціна на зерно. URL: <https://tripoli.land/ua>

27. Електронна зернова біржа України. URL: <https://graintrade.com.ua/novosti/zakupivelni-tcini-na-zerno-v-ukraini-na-1-zhovtnya-2024-roku.html>

28. Ціни на пальне: як змінювалася середня вартість бензину, газу та дизеля у 2021-2022 роках. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/10/infografika/ekonomika/cziny-palne-yak-zminyuvalasya-serednya-varnist-benzynu-hazu-ta-dyzelya-2021-2022-rokax>

29. Ціни на бензин, дизпаливо, газ на АЗС України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/fuel/2023-07/>

30. Чи чекати зниження вартості добрив – аналіз цін. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1503-chi-chekati-znijennya-tsini-na-dobryva--analiz-tsin>

31. Вихор М. В., Вихор В. М. Тенденції та передумови формування сучасної парадигми стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України. *Агросвіт*. 2024. № 7. С.63-71.

32. Про фермерське господарство: Закон України № 973-IV від 19.06.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

33. Беженар І. М., Грищенко О. Ю. Фермерські господарства в Україні: стан та перспективи розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 9. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-04-14/2023-9-04-14>

34. Нечитайло В. В. Стан розвитку національних фермерських господарств в умовах нестабільності. *Сталий розвиток економіки*. 2023. № 2(47). С. 158-164.

35. Авраменко Ю. О. Оцінка конкурентоспроможності фермерських

господарств. *Ефективна економіка: електронний журнал*. 2017. №4.

36. Савченко С. М. Науково-методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2014. № 6.

URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3144>

37. Малік М. Й., Нужна О. А. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми : монографія. Київ : ІАЕ, 2007. 270 с.

38. Мельник Л. М., Грабчук І. Ф. Зростання конкурентоспроможності фермерських господарств. *Економіка та управління підприємством*. 2020. Вип. 49. С. 112-116.

39. Авраменко Ю. О. Фактори конкурентоспроможності фермерських господарств. *Економіка АПК*. 2017. № 1. С. 97–102.

40. Сільське господарство Черкащини. Статистичний збірник. 2023. 20 с. URL: https://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2023/prezent_zbSG_22.pdf.

41. Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників. URL: <http://surl.li/ifdako>

42. Щурко У. В. Підходи до формування та реалізації конкурентних стратегій. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип № 12. С. 402-412.

42. Коваль Н. В. Теоретичні аспекти формування конкурентних стратегій підприємств в умовах невизначеності та ризику. *Економіка та управління АПК*. 2015. № 1. С. 43-49.

43. Бойко Л. О. Нішеві культури для ревіталізації агробізнесу у період невизначеності. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка, 2023. Вип. 17. С. 44-49.

44. Черевко І. Поняття нішевих культур та їх місце у диверсифікації сільськогосподарського виробництва. *Аграрна економіка*. 2018. Т.11. №1-2. С. 5-14.

45. Топ 10 перспективних нішевих культур. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/307-scho-posadish-10-nayperspektivnishih-nishevih-kultur>

46. Бізнес на гарбузах може бути досить прибутковим. URL: <https://zemliak.com/news/biznes-u-seli/897-biznes-na-garbuzah-mozhe-buti-dosit->

[pributkovim](#)

47. Виклики та зростання: динаміка ринку перцю в Україні. URL: <https://bizagro.com.ua/vikliki-ta-zrostannya-dinamika-rinku-pertsyu-v-ukrayini/>
48. Суспільне Черкаси. URL: <https://suspilne.media/cherkasy/793229-pisla-povnomasstabnoi-vijni-zbilsiv-plosi-posiviv-fermer-z-cerkasini-virosue-kvasolu/48>
49. Нішеві культури: економічні перспективи вирощування. URL: <https://agro-business.com.ua/agro/idei-trendy/item/16666-nishevi-kultury-ekonomichni-perspektyvy-vyroshchuvannia.html>
50. Ярема Л. В. Сільськогосподарські кооперативи: проблеми і перспективи. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 276-281.
51. Кооперативи названо найвигіднішою моделлю функціонування невеликих агрогосподарств. URL: <http://surl.li/mitvac>
52. Особливості менеджменту фермерських кооперативів різних типів. URL: <https://www.google.com.ua/search?q=із+пдф+у+ворд&oq=із&aqs=chrome.1.69i57j69i59.6262j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8>